

ta'lim taraqqiyotini harakatga keltiruvchi kuchdir. Har bir jamiyatning kelajagi uning ajralmas qismi va hayotiy zarurati bo'lgan ta'lim tizimining qay darajada rivojlanganligi bilan belgilanadi. Bugungi kunda mustaqil taraqqiyot yo'lidan borayotgan mamlakatimizning uzluksiz ta'lim tizimini isloh qilish va takomillashtirish, yangi sifat bosqichiga ko'tarish, unga ilg'or pedagogik va axborot texnologiyalarini joriy qilish hamda ta'lim samaradorligini oshirish davlat siyosati darajasiga ko'tarildi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. N.A.Muslimov "Innovatsion ta'lim texnologiyalari va pedagogik kompetentlik" o'quv-uslubiy majmua. Toshkent: 2016. 30-31b.
2. Махмудов А. Х., Абдурахмонов З. Б. Таълимда замонавий ракамли технологияларидан фойдаланишнинг ютуклари ва муаммолари //Academic research in educational sciences. - 2021. - Т. 2. - №. CSPI conference 3. - С. 97-99.
3. Avliyoqulov N.X, Musayeva N.N. "Yangi pedagogic texnologiyalar" darslik 15-20b.

TA'LIM TIZIMIDA INNOVATSION O'QITISH TEXNOLOGIYALARINI QO'LLASH IMKONIYATLARI

G.E.Saidova, G.A.Saidova, A.Savriddinov

*Muhammad Al-Xorazmiy nomidagi Toshkent
axborot texnologiyalari universiteti*

*E-mail: gulisaidova62@gmail.com,
saidguli198927@gmail.com*

Ta'lim jarayoni rivojiga bir nazar tashlasak, bugungi kunda kompyuter telekommunikatsiyalari yordamida qanchalik muhim pedagogik masalalarning yechimi topilayotganligiga ishonch hosil qilishimiz mumkin. Ta'limning turli sohalarida kompyuter telekommunikatsiyalarining qo'llanilish tajribalaridan shuni ko'rish mumkinki, axborot texnologiyalari bizga bir qator ijobiy imkoniyatlarni yaratib berayapti, quyidagilar shular jumlasidandir: professor-o'qituvchilar, ilmiy xodimlar va talabalarning har xil turdagi hamkorlik ilmiy tadqiqotlarini tashkil etish;

ilmiy-uslubiy markazda ta'lim olayotgan keng ommaga tezkor mutaxassis maslahatlarini tashkil etish va yetkazish; masofaviy ta'lim va pedagogik kadrlar malakasini oshirish tarmog'ini tashkil etish; tezkor axborot almashinuvi; ta'limdagi sheriklarning, bu talaba, o'quvchi, o'qituvchi, ilmiy xodim bo'lishidan qat'iy nazar, ularga o'zaro fikr almashinish ko'nikmalarini hosil qilishni, muomala madaniyatini va o'z fikr-mulohazalarini tez, lo'nda va aniq ifoda etishni o'rgatish; madaniy, etnik, insonparvarlikning keng qamrovli ijobiy axborotlari bilan fikr almashinish natijasida yoshlarning madaniy va ijtimoiy qobiliyati va layoqatini o'stirish va hokazo.

Ta'lim jarayonida innovatsion oqitish texnologiyalarini qo'llashda talabalarni faqatgina ekrandagi axborotlarni ko'rishiga va ularni qabul qilishgagina emas, balki ularning o'zlari ham bu jarayonda ijodiy ishtirok etishlariga o'rgatishimiz lozim. Ta'limning didaktik xossalari bilan bog'langan yashirin imkoniyatlar olamini bevosita kompyuter telekommunikatsiyalari bilan bog'lash bu ta'lim sohasida zamonaviy va istiqbolli maqsadlarga ega. Didaktik funktsiya sifatida biz o'quv-tarbiyaviy jarayonda ma'lum bir maqsadlarda qo'llanilayotgan ta'lim vositalarining tashqi xossalari namoyonini tushunamiz. Bu ularning o'quv jarayonidagi foydalanish vazifalari, tutgan o'rni va ahamiyatidan iborat.

Bizga ma'lumki, ta'limda innovatsion texnologiyalari – bu axborotni tayyorlash va uni ta'lim oluvchiga kompyuter texnikasi va dasturiy vositalar yordamida uzatish jarayonidir. Ta'limda axborot texnologiyalarining qo'llanilish jarayonida o'quv axborotini uzatishda ishtirok etuvchi ikkita komponenta mavjud: texnik vositalar va har xil maqsadlarda yaratilgan dasturiy vositalar.

Darsga tayyorgarlik va dars jarayonida kompyuterdan unumli foydalanishi uchun o'qituvchi bu komponentalarning funksional imkoniyatlari va qo'llanilish shartlarini juda yaxshi bilishi lozim, chunki ham texnik va ham dasturiy vositalar o'ziga xos xususiyatlarga va o'quv jarayoniga ta'sirga ega. Buni tushunish uchun dars jarayonida kompyuter texnikasi nima uchun qo'llaniladi va axborot texnologiyalari vositalaridan foydalanib qanday uslubiy masalalar yechiladi, degan savolga javob berishimiz lozim.

Axborot texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik maqsadlari quyidagilar: shaxsiyatni rivojlantirish (tafakkur; estetik tarbiya; tajriba-tadqiqot faoliyatini olib borishni rivojlantirish); axborot madaniyatini shakllantirish; aniq bir sohaning mutaxassislarini tayyorlashda foydalanuvchining umumiy axborot tayyorgarligi («kompyuter savodxonligi»)dan iborat ijtimoiy buyurtmani bajarish; o‘quv-tarbiya jarayoni unumdorligini, ta’limning sifat va samaradorligini oshirish, bilish va o‘rganish faoliyatining muhim jihatlarini ta’minlash, axborot va fanning integratsiyasi hisobiga fanlararo bog‘liqlikni chuqurlashtirish.

Axborot texnologiyalari vositalarining uslubiy imkoniyatlari quyidagilar:

- bilimlarni vizuallashtirish;
- ta’limni tabaqalashtirish va individuallashtirish;
- ob’ektning rivojlanishi, chizma va tasvirlarni qurish, operatsiyalar (kompyuterdagi namoyishlar)ning bajarilish ketma-ketliklari jarayonlarini kuzatish imkoniyatlari;
- ob’ekt, jarayon va hodisalarni modellashtirish;
- ma’lumotlar bazasini tashkil etish va ulardan foydalanish;
- multimedia vositalaridan foydalangan holda qiziqarli shaklda tasvirlangan katta hajmdagi axborotlar manbaiga kira bilish;
- kompyuter kataloglari va spravochniklari bilan ishlashda axborotni izlash, qayta ishlash va jo‘natish ko‘nikmalarini shakllantirish;
- o‘z o‘zini nazorat qila bilish;
- mashq qilish va mustaqil ravishda tayyorlanishni o‘rganish;
- ta’limning ishonchliligini oshirish (har xil o‘yinlar, multimedia vositalari);
- murakkab vaziyatlarda optimal yechimni topish ko‘nikmalarini shakllantirish;
- fikrlashning ma’lum bir ko‘rinishlarini rivojlantirish (masalan, ko‘rgazmali, namunali);
- o‘quv faoliyati madaniyatini shakllantirish; axborot madaniyatini shakllantirish;
- o‘quv vaqti va mustaqil faoliyat vaqtini ajrata bilishni o‘rgatish va hokazo.

Uslubiy vazifasiga qarab pedagogik dasturiy vositalar quyidagilardan iborat: kompyuter darsliklari (darslari); mashq qilish (repetitor) dasturlari; nazorat qiluvchi dasturlar (test qobiqlari); axborot-spravochnik (ensiklopediya) dasturlar; imitatsion dasturlar; modellashtiruvchi dasturlar; namoyish qiluvchi dasturlar (slaydlar, videofilmlar); o‘quv-o‘yin dasturlari; bo‘sh vaqtlarni mazmunli o‘tkazishga yo‘naltirilgan dasturlar (kompyuter o‘yinlari: quvnoq o‘yinlar, strategik o‘yinlar, boshqariluvchi o‘yinlar, mantiqiy o‘yinlar, sport o‘yinlari va hokazo).

Shunday qilib, kompyuter telekommunikatsiyalari va axborot texnologiyalari yordamida olingan bilim uzoq vaqt xotirada qoladi va keyinchalik ularni amaliyotda qo‘llash uchun qisqa vaqt ichida takrorlash bilan uni tiklash mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. F.M. Qodirov, G.E. Saidova Ta’lim tizimida axborot texnologiyalarini qo‘llashning pedagogik masalalari. “Yuqori malakali kadrlarni tayyorlashda o‘qitishning zamonaviy tizimlari va texnologiyalarini qo‘llash masalalari” Respublika ilmiy uslubiy konferensiyasi, Toshkent, 17-18-yanvar, 2022-yil.
2. Қосимов С.С. Ахборот технологиялари. – Т.: «Алоқачи», 2006.
3. Рўзиева Д., Усмонбоева М., Холиқова З. Интерфаол методлар: моҳияти ва қўлланилиши. – Т.: Низомий номидаги ТДПУ, 2013. –116-б.

BOSHLANG‘ICH SNFLARDA TABIIY FANNI O‘QITISHDA AKT VOSITALARIDAN FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH

Kodirov Akbar Shuxratovich

Shahrisabz Davlat Pedagogika institutining “Informatika va uni o‘qitish metodikasi” kafedrası assisent o‘qituvchisi

akbar2005ak@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-3656-5770>

Bozorova Feruza Shuxrat qizi

Shahrisabz davlat pedagogika instituti Boshlang‘ich ta’lim yo‘nalishi 2-bosqich talabasi

Maxammadiyeva Iroda Abdusalom qizi

Shahrisabz davlat pedagogika instituti Matematika va informatika yo‘nalishi 2-bosqich talabasi